

Den norske kirke, Kirkerådet
Postboks 799 Sentrum
0106 OSLO

Vår ref.: 16/01753-2

Deres ref.:

Dato: 15. mar. 2017

Høring: Ordning for utpeking av biskoper

VID vitenskapelige høyskole takker for muligheten til å avgi høringsvar i denne saken, basert på høringsnotatet av 16. desember 2016.

Høringsnotatet gir en god og grundig innføring i det historiske bakteppet for bispeutnevnelser i Den norske kirke, samt en oversiktlig framstilling over gjeldende ordninger. I tillegg lanseres tre ulike muligheter for framtidig utpeking/valg av biskoper a) en ren valgordning, b) tilsetting i særskilt tilsettingsorgan, og c) tilsetting i Kirkerådet. Det presenteres også en rekke spørsmål knyttet til de respektive modellene, samt spørsmål relatert til funksjonen som preses/ledende biskop.

VID ønsker kort å kommentere høringsnotatets innhold gjennom en prioritert gjennomgang av de foreslåtte ordningene, samt å kommentere spørsmål knyttet til vår foretrukne modell, men også andre spørsmål.

1. Ordning med en ren valgordning for framtidige biskoper

I hovedsak støtter vi kirkemøtekomiteens anbefaling under Kirkemøtet 2007 i sak KM 09/07 hvor en valgordning ble ansett som den mest tjenlige framgangsmåte for å utpeke biskoper i Den norske kirke. Vi støtter også i hovedsak de elementene som høringsnotatet gjengir under punkt 2.2 i notatet.

Hovedargumentet for å støtte denne ordningen, er at den sikrer biskopens selvstendige rolle i kirkeordningen, og at det er en ordning som sikrer biskopen bred tillit og støtte i kirken. Et annet viktig poeng er at denne ordningen sikrer det lokale bispedømme ved råd, menigheter og vigslede medarbeidere betydelig innflytelse, og gir større mulighet enn dagens ordning til å gjenspeile tradisjoner og teologisk og kirkelig praksis som varierer noe mellom ulike bispedømmer.

Vi vurderer ikke argumentet om at en slik valgordning ikke vil kunne ivareta helhetskirkelige hensyn som spesielt tungtveiende. Med dersom stemmeberettigede inkluderer alle kirkemøtets medlemmer, inklusive biskoper, vil det være en betydelig stemmebase også utenfor det aktuelle bispedømme. VID er av den oppfatning at vi har tiltro til at det kirkelige demokratiet samlet vil kunne ta avgjørelser som er til det beste både for det aktuelle bispedømme og for kirken som helhet.

VID
vitenskapelige høyskole

Pb 184 Vinderen
NO-0319 Oslo

+47 990 90 005
post@vid.no

Faktura:
fakturamottak@vid.no

Foretaksregisteret:
NO 916 636 620

vid.no

2. Ordning med tilsetting i et særskilt tilsettingsorgan

VID mener en ordning med et særskilt tilsettingsorgan er bedre enn gjeldende ordning fordi det lokale bispedømme vil få en større innflytelse på prosessen i siste, avgjørende fase. Dersom man skal etablere et slikt organ, må det være en forutsetning at man nettopp har et slikt lokalt/regionalt innslag. I tillegg vil det på gitte premisser sikre biskopenes selvstendige rolle i kirkeordningen. Ordningen har også den styrken at relativt få personer med høy faglig kompetanse (teologisk kompetanse, rekruttering, etc.) kan diskutere kandidatene grundig.

Vi anser det likevel uheldig at bispeutnevningen i enda større grad blir profesjonalisert og fjernet fra det lokale og nasjonale demokratiet. Det vil også være utfordrende å finne kandidater til en så liten, men viktig gruppe (fem til sju personer) som skal inneha en så viktig og signaltung rolle i kirken. Faren er dermed påtrengende for at vi vil se en politisering av oppnevningen av et slikt tilsettingsorganet, noe som vil svekke dets legitimitet tilsvarende. Samtidig vil den ulike representasjonen medvirke til nødvendig differensiering av maktbasen bak oppnevningene.

3. Ordning med tilsetting i Kirkerådet

Høringsnotatet beskriver dagens praksis som en ordning som balanserer hensynet til at et bredt utvalg av stemmeberettigede både lokalt og nasjonalt får uttale seg, med at Kirkerådet kan ta en kvalifisert avgjørelse som sikrer et helhetlig overblikk over mangfoldet i Den norske kirke. Samtidig har debatten rundt de siste bispeutnevningene skapt et inntrykk av en økende politisering av Kirkerådet, på tross av at Kirkerådet har utnyttet det handlingsrom og den myndighet som er gitt rådet.

I en høringsrunde som denne er det imidlertid grunn til å spørre om vi har sett en side ved ordningen som det kan være grunn til å unngå i en ny ordning. Danning av det som i media fortøner seg som kirkepolitiske «partier» som diskuterer i hvilken grad medlemmene er bundet av grupperingers kirkepolitiske «program», er etter vårt syn en lite ønsket utvikling med tanke på ledelsen av Den norske kirke. Dagens praksis er på ingen måte udemokratisk, men VID mener at kirken, som et trossamfunn, er bedre tjent med en større grad av direkte demokrati i valg av kirkens ledere. Igjen er det hensynet til det lokale bispedømmet, hvor biskopen i all hovedsak har sitt virke, og et sideblikk til ordninger i en rekke andre kirker, som veier tyngst.

4. Valgordning og nominasjon

Vi støtter som tidligere nevnt i hovedsak de elementene som er nevnt i punkt 2.2 i høringsnotatet. Behovet for mer enn 50% votum i valget vil i praksis føre til at det normalt vil avholdes to valgoganger for å utnevne ny biskop. Det kan hevdes at dette vil føre til en enda større belastning for kandidater som er på valg, men vi vurderer ikke dette som mer belastende enn dagens ordning, som også i praksis har flere omganger kandidatene må gjennom.

I tillegg vil man ved en prosess som avgjøres gjennom et valg, og som ikke skal sluses videre inn i nye faser og nye (begrunnede) avstemninger frem mot tilsetting, begrense mulighetene for skjult påvirkning og press fra enkeltpersoner og pressgrupper frem mot endelig avgjørelse.

En valgordning vil være noe mer ressurskrevende enn dagens, men dette veies etter vårt syn opp av den brede kirkelige forankringen og det sterke lokale votum en slik valgordning vil medføre. Gjennom de digitale muligheter som finnes, og som trolig vil bli enda enklere, bør et bispevalg i fremtiden kunne gjennomføres relativt effektivt, både ressurs- og tidsmessig.

En valgordning vil legge det direkte og entydige ansvaret for kvalitetssikringen av kandidatene til nominasjonsorganet. Det vil være svært viktig hvordan dette ansvaret ivaretas slik at man sikrer den dyptgående kvalitetssikring og kvalifiserte vurdering som skjer i sammenlignbare rekrutteringsprosesser. VID mener at det er tilstrekkelig

at bispedømmerådet har en slik kvalitetssikringsrolle. Dette innebærer at VID i hovedsak fraråder innslag fra nasjonalkirkelige råd i nominasjonsprosessen, fordi det vil skape et inntrykk av en form for nasjonal/sentral innblanding, som i tillegg vil være nytt i forhold til dagens ordning.

5. Biskop og vigslede personers rolle

Det er naturlig at de gruppene som nevnes under punkt 2.2 har stemmerett ved valg av ny biskop, men vi ønsker å presisere enkelte vurderinger. For å sikre lekfolkets selvstendige stemme i valget, mener vi det er naturlig at personer i vigslede stillinger, som likevel har stemmerett, ikke deltar i menighetsrådenes diskusjon og avstemning.

Etter samme prinsipp er det ikke naturlig at avtroppende biskop er med i bispedømmerådets diskusjoner om biskopens etterfølger. Dette er en problematisk side ved dagens ordning. Vi mener det er en god praksis at en leder ikke skal ha en sentral rolle i utpeking av sin etterfølger. Det er heller ikke naturlig at domprosten er biskopens stedfortreder under nominasjonsmøtet i bispedømmerådet ut ifra det argumentet som er anført i høringsnotatet.

Dersom man ikke går inn for valg, men beholder en variant av dagens ordning, mener VID at biskopenes uttalerett bør falle bort. Kandidatenes egnethet bør være tilstrekkelig ivarettatt gjennom de intervjuer som finner sted på ulike steder i prosessen.

6. Stemmeberettigede ved valg

Vi støtter også forslaget om at proster og professorer ved de teologiske fakultetene ikke lenger har stemmerett ved utnevning av ny biskop. Vi ønsker derimot at de kirkelige/teologiske utdanningsinstitusjonenes («fakultetenes») utsending til Kirkemøtet skal kunne avgi stemmer på vegne av fakultetene. Vi ønsker i tillegg at lederne av den praktisk-teologiske delen av utdanningen ved de tre fakultetene beholder stemmeretten da disse har et særlig ansvar for utdanning av prester til Den norske kirke, samt at disse fortsatt vil ha en bred oversikt over det norske presteskapet og de forskjellige kandidatenes teologiske og praktisk-teologiske kompetanse. En slik logikk vil medføre at KUNs leder også beholder stemmeretten.

Vi støtter ellers i hovedsak forslaget til grupper som gis stemmerett under punkt 2.2 i høringsnotatet.

7. Spørsmål om åremål

Å være biskop er en krevende og viktig stilling, og vi mener at dagens ordning med fast ansettelse gjør at det er en begrenset gruppe av prester i Den norske kirke som er villige til å stille seg til disposisjon for denne stillingen for resten av sin yrkesaktive karriere. For å få inn flere yngre biskoper, samt øke sannsynligheten for å få flere kvinner til å stille som kandidater støtter vi forslaget om åremålsstilling for biskoper. Det bør da være én åremålsperiode på 8-10 år. Dette sikrer langsiktighet i tjenesten, samt at det åpner for en noe større utskifting av bispekollegiet, men viktigst er at det åpner muligheten for yngre søkere til bispeembetet og øker sannsynligheten for at flere kvinner vil stille til valg.

8. Supplerende nominasjon

VID støtter at det beholdes en mulighet for supplerende nominasjon utfra en tanke om å sikre seg mot en for smal nominasjon fra nominasjonsorganet.

9. Forflytning av tjenestegjørende biskoper

Det bør fortsatt være mulighet for å nominere sittende biskoper. Dersom en biskop blir valgt (eller tilsatt), og det er innført en åremålsordning, bør nytt åremål følge ny tjeneste i nytt bispedømme.

10. Preses

VID mener kandidater som preses bør kunne nomineres både blant sittende biskoper og andre. Dette vervet er må sies å være særlig krevende og med behov for å rekruttere på bakgrunn av særlige kvalifikasjoner. Det er derfor ikke gitt at eksisterende bispekollegium til enhver tid gir det nødvendige grunnlaget for å rekruttere til denne funksjonen. Mye taler likevel for at det både er sunt og naturlig å rekruttere preses fra sittende bispekollegium, begrunnet både i relevant erfaring, tidligere seleksjon og kontinuitet i tilknytningen til Bispemøtet. Man vil med en slik ordning miste den «treghet» som ligger i å «gå gradene». VID mener fordelene med å rekruttere preses direkte, likevel veier opp for en eventuell risiko.

Samtidig som vi foreslår at preses kan nomineres utenfor det til enhver tid eksisterende bispekollegium, og deretter velges eller tilsettes, er det viktig at valg/tilsetting av preses sikres støtte ikke bare i alminnelighet, men også i Bispemøtet. Dette tilsier at Bispemøtet bør være tungt representert i nominasjon av preseskandidater, eller i tilsetting, dersom man velger en tilsetningsordning.

Dersom Den norske kirke går over til en valgordning, slik VID foreslår, mener vi at også preses bør velges, med begrunnelse at et «høyere» embete ikke skal ha en enklere valg/tilsetningsprosess. Det må i så fall legges en annen stemmegivningsgruppe til grunn enn ved ordinære bispevalg. Utover dette har vi ikke konkrete innspill til hvem som da bør utgjøre stemmeberettigede.

Til slutt bør preses omtales som «preses», ikke «ledende biskop». Preses har som begrep blitt svært innarbeidet på kort tid, i tillegg til at det fremstår med enkelhet og intuitiv tyngde, og ikke som en hvilken som helst stillingsfunksjon. I tillegg løses man ved dette hvordan stedfortreder skal omtales (vise-preses).

Med vennlig hilsen

Bård Mæland
prorektor forskning
Prorektor forskning